

OPERANIN DOĞUŞU ve İTALYA'DAKİ GELİŞİMİ

Arş. Gör. Yeşim ULUSU
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İletişim Fakültesi

Operanın doğuşunu hazırlayan nedenler feodal dönemin ekonomik yapısında gizlenmektedir. Bu dönemde din ve dilin evrensel özellikler içermesi toplum devlet bilincine gölge düşürmekteydi. Feodal ilişkilerin yaygınlık kazandığı bu dönem var olan üretim bilincinin güçlendiği dönemi göstermektedir. Edebiyat ,resim, heykel gibi eserlerin üretiminin ekonomik koşullara bağımlı oluşu 15.yy 'ın önemini ortaya koymaktadır.Ortaçağın sonlarına doğru , uluslar oluştu, ulusal edebiyatlar doğdu,ulusal endüstri kuralları mahalli kuralların yerini aldı; ulusal yasalar,ulusal diller hatta ulusal kiliseler ortaya çıktı. İnsanlar artık kendilerini Madrid'in, Kent'in ,Burganya'nın değil ,İspanya'nın,İngiltere ya da Fransa'nın yurttaşı olarak görüyorlardı.

Sanatta her yenilik bir fikir hamlesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ortaçağ, sanat tarihinde iki döneme ayrılır: Roman sanatı ve Gotik sanat. İşte bu noktada operayı hazırlayacak araştırma tutkusu özellikle Gotik dönemde açıkça görülmektedir.

Roman sanatı var olan düzenin bir anlatımıydı,oysa Gotik sanat çok sınıflı toplum yapısını ,ayrıntılı anlatımları ifade ediyordu. Dolayısıyla Gotik dönem önceki dönemlerden ayrılıyor ve aslında rastlantısal diye düşünülen operanın gelişimini bilimsel bir temele oturtuyor.

Rönesans ise kültür tarihi başta olmak üzere , toplumsal hayatın bütün alanlarında köklü bir değişimi belgeler. Sanat ve düşünce alanındaki gelişmeler, insana verilen değerin artması ve doğanın yeniden gözlenmesi ile resim,heykel ve mimaride farklı boyutlara ulaşılması rönesansın belli başlı değişimleridir.Bu çerçeve içinde operanın doğuşu da rönesansın son dönemlerine ortaya çıkar. Rönesans ile oluşan birtakım kavramlar da operanın içene

girer. Öncelikle Rönesansla beraber 'Evrensel İnsan' (L'uomo Universale) kavramı ortaya çıkar. Evrensel İnsan sadece bulunduğu şehre değil bütün dünyaya aittir, kısaca bütün insanlar kardeşler kavramı gelişir. Yine bu dönemde kiliselerde şarkı ve müzik eşliğiyle sunulan kutsal gösteriler (rappresentazioni sacre) ,müzisyen ve dansçıların yer aldığı simgesel maskelerle kutlanan şenlikler (trionfi) , commedia dell'arte' nin perde araları için düşünülen ara oyunları (intermezzi)' ler operayı oluşturan önemli aşamalardır ve tüm etkinliklerin operaya dönüşmesi 'Evrensel İnsan ' ın araştırma tutkusundan doğmuştur.

16.yy.'ın sonlarında Floransa'da Kont Bardi akademisinde ilk tohumları atılan operanın ilk başlangıcı Yunan kültüründen esinlenerek Antik tiyatro rulara yönelişle olmuştur.Ancak bulgular yetersiz olduğundan Antik sahne yapıtlarında dilin yetersiz kaldığı yerde 'şarkı'ya geçiliyor ve sahnenin etkisi müzikle birleştiriliyordu.

İlk opera denemesi olan 'Orfe', Fransa kralı 6. Charles'ın Medici ailesinden bir prensesle evlenmesini kutlamak üzere düzenlenen şenliklerde oynanmıştır. Önceleri söz_müzik beraberliğine dayanan bu denemeler , daha sonraları bir ses gösterisine dönüştü.

Venedik'te açılan ilk tiyatro, operayı halkın beğenisine sundu. Ancak maddi olanaklar ,teknik yapı o zamanlar koruyucu adı altındaki soylular tarafından sağlandığı için opera saray çevresinde kısıtlı kaldı.

Operanın halka açılması ise Barok dönemde olmuştur. Barok dönem rönesansın bir devamı olarak gelişir ancak bu dönem , rönesanstaki akıl ve mantık dengesini aşarak adeta kendini ilahi bir sarhoşluğa bırakır.

Barok sahnesinde duygular abartılıdır. Rönesans'ta görülen kendine güven duygusu gitmiş, herşeyin geçici olduğu duygusu yerleşmiştir(vanitas mundi). Yaşama coşkusu sürekli ölüm korkusu ile çevrelenmiştir. Görkem ve eğlenceye bağlı opera ise bundan en az etkilenen sanat dalı görünümünde de, bu yönüyle Barok insanın sığındığı gizli korkularını örtbas ederek gerçeklerden kaçtığı bir gösterebilir. Böyle bir ortamda operanın ulusal özellikler taşıması ancak dolaylı yoldan düşünülebilir. Handel'in Londra'ya yerleşerekİtalyanca operalar bestelemesi operanın esnekliğini göstermektedir.

İtalya'da doğan operanın bu zamana kadar sadece İtalya'da gelişmesi ve daha sonra diğer ülkelere yayılması, hiç kuşkusuz, resim ,müzik ve edebi-

yatın yeni dünya ve insan görüŖüne baēlıdır

Bu yönüyle sanatın ve edebiyatın eŖiēi sanılan İtalya, gerek dil müzikalitesi, gerekse rönesanla beraber ortaya çıkan ve gelişen yeni evrensel insanın öncülüēünü yaparak, operanın kendi ülkesinde gelişmesini sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Gazimihal, Mahmut Ragıp, 55 Opera 1957 İSTANBUL
Ulusal Kültür, Temmuz 1979/5, Kültür Bakanlığı